

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Book reviews and bibliographical notes

Constantin Ardeleanu, *Gurile Dunării - o problemă europeană. Comerț și navigație la Dunărea de Jos în surse contemporane (1829 - 1853)*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2012, 226 p.

Cartea profesorului Constantin Ardeleanu a apărut în vara anului 2012 la editura Muzeului Brăilei la un preț extrem de atractiv (14 lei), dar care nu reprezintă, neapărat, publicarea unei lucrări de slabă factură. Prin această apariție, autorul își continuă seria de lucrări având aceeași tematică, începută, în 2008, cu publicarea tezei de doctorat, concretizată în lucrarea *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829-1914)*¹, dar și prin continuarea studierii relațiile internaționale în perimetrul Dunării maritime prin diverse granturi de cercetare. Constantin Ardeleanu se înscrie în grupul celor care, după 1989, au căutat să integreze istoria națională în contextul internațional, mergând până la a dezbate teme de istorie locală în cadrul intereselor Marilor Puteri asupra aspectelor sociale și economice de la gurile Dunării.

Lucrarea de față este structurată pe cinci capitole, având fiecare mai multe subcapitole bine delimitate, în funcție de interesele pe care autorul dorește să le abordeze, și are drept surse istoriografice esențiale însemnările călătorilor străini despre spațiul avut în vedere. După o scurtă introducere, de patru pagini, istoricul gălățean trece la expunerea primei chestiuni dorite, *Navigația cu aburi și unificarea Dunării* (cap. I, pp. 11-41). Aici sunt prezentate noțiuni introductive în ceea ce privește navigația de-a lungul timpului pe Dunăre (I.1. „*Fractura*” *Dunării*, pp. 11-12), cu problemele sale cauzate de climatul geopolitic din antichitate și până la semnarea Tratatului de la Adrianopol din 1829. Cel de al doilea subcapitol aduce în atenția cititorului implementarea pe cursul Dunării a primelor curse regulate de ambarcațiuni după moda necesară impusă de americani pe fluviul Mississippi, încă din anul 1819 (I.2. *Navigația cu aburi și perspectivele Dunării*, p. 12-17). *De la Viena la Constantinopol la bordul vapoarelor austriece* (I.3., pp. 17-41) reprezintă traducerea unui articol publicat de autor în „*Historical Yearbook*”, București, t. VI, 2009, pp. 187-202. Sunt detaliate aici, pe baza relatărilor călătorilor străini: durata, modalitățile de transport, societățile transportatoare și descrieri ale călătoriilor pe traseul Viena-

¹ Lucrarea *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829-1914)*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2008, a fost distinsă în anul 2010 cu Premiul „A. D. Xenopol” al Academiei Române.

Constantinopol. Abundă din plin pasajele care transpun cititorul în epocă și-l fac să perceapă mult mai ușor chestiunile aduse în prim-plan de către autorul lucrării.

Cel de al doilea capitol al cărții este structurat pe patru subcapitole: *II.1. Economia Principatelor Române* (p. 43), *II.2. Comerțul exterior prin porturile dunărene* (p. 51), *II.3. Organizarea comerțului în Principatele Române* (p. 67) și *II.4. Reglementarea carantinei dunărene* (p. 71). Autorul prezintă în aceeași manieră, a aducerii în atenția cititorului a relatărilor peregrinilor despre economia și comerțul românesc, în plin avânt datorat noilor realități internaționale din Balcani. Acestea se bazează pe intensificarea implicării Rusiei țariste în reglementarea situației națiunilor din Balcani, adoptarea de către Principatele Române a Regulamentelor Organice și obținerea de către porturile Brăila și Galați a statutului de *porto-franco* și, mai ales, a reglementărilor Tratatului de la Adrianopol asupra comerțului celor două Principate. De semnalat subcapitolul al IV-lea, care aduce în atenție chestiunea politică și sanitară a carantinei dunărene.

Dezvoltarea orașelor-porturi de la Dunărea de Jos (1829-1853) este titlul celui de al treilea capitol al acestui studiu. Pe parcursul a 16 pagini sunt prezentate, având la bază aceleași jurnale de călătorie occidentale, evoluția urbanistică a orașelor Galați și Brăila după războiul ruso-turc dintre anii 1828-1829. Abundă, în special, descrierile asupra orașului Galați, probabil autorul, fără să vrea acest lucru, se apleacă mai mult asupra studierii orașului natal, neglijând importanța construirii din temelii a unui oraș nou, din toate punctele de vedere, în amonte. Astfel dezvoltarea edilitară și așezarea intereselor străine la Galați țin din veacul al XVIII-lea, spre deosebire de Brăila, unde eliberarea de sub otomani constituie scânteia evoluției pieței de desfacere a debușeurilor Țării Românești către Occident și trasarea după planuri și regulamente a noii așezări. Istoricul reușește să realizeze în acest capitol, pentru fiecare oraș în parte, un studiu comparat cu cealaltă urbe, utilizând pasaje edificatoare pentru imaginea creată în Europa a celor două porturi din care proveneau cerealele, lemnul sau carnea marinei britanice.

După ce lasă în urmă mireasma Bădălanului sau a „micii Veneții”², istoricul Constantin Ardeleanu trece, în capitolul al patrulea (*IV. Navigația la gurile Dunării în surse contemporane*), la explicarea: geografiei regiunii gurilor Dunării, a obstacolele fizice și politice, a navigației comerciale și a dezvoltării așezării de la Sulina. Toate aceste lucruri sunt prezentate pe baza mărturiilor contemporanilor care au vizitat aceste locuri dar, mai ales, a ghidurilor de navigație din epocă. Se desprinde pe baza acestui capitol o parte din esența împământinirii, atât în cele două Principate, cât și în Apusul Europei, a unei rusofobii care a erupt în timpul crizei orientale dintre anii 1853-1856.

² Descrierea celor două orașe, Galați respectiv Brăila, aparține peregrinilor care le-au vizitat în intervalul dintre semnarea Tratatului de la Adrianopol și izbucnirea Războiului Crimeii.

Una din temele abordate în capitolul al V-lea (*V. Chestiunea Sulina și soluțiile sale*, pp. 133-191) este relativ nouă pentru istoriografia românească, fiind vorba de carantina rusească din Delta Dunării. La aceasta se adaugă studii despre navigația pe Dunăre în tratatele internaționale ale vremii, soluțiile tehnice de amenajare a barei Sulina și întreaga suită de evenimente politico-economice, care după Războiul Crimeii au condus la apariția Comisiei Europene a Dunării. În concluziile lucrării sale, istoricul gălățean plasează bine cititorului dar și sieși efectele care au fost generate de cele prezentate mai sus și lasă o poartă deschisă spre noi studii care au în atenție efectele cauzelor provocate de criza orientală și apariția concurenței pentru Odessa țaristă.

Gurile Dunării - o problemă europeană. Comerț și navigație la Dunărea de Jos în surse contemporane (1829 - 1853) dispune de o largă bibliografie (19 p.), având în vedere întinderea sa. Autorul și-a împărțit bibliografia în patru mari teme: *I. Lucrări generale, II. Literatură de călătorie, ghiduri de călătorie, III. Ghiduri maritime și de navigație, lucrări cu profil economic, surse oficiale și IV. Presa cotidiană*. Mare parte dintre acestea sunt surse noi aduse în atenția istoricilor români ca rod, după cum prezintă în pagina a doua, a cercetărilor sale din România și din străinătate, finanțate de proiecte europene.

Cartea a fost realizată pe un suport de hârtie de bună calitate (se putea și mai bine), iar cititorul este întâmpinat încă de pe prima copertă, datorită imaginii corăbiilor de la Sulina, la o aventură într-o lume ce aduce a romanul lui Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!* Pentru un nespecialist, cartea merită să fie lecturată chiar și numai pentru descrierile călătorilor străini, dacă nu ca să fie utilizată pentru aflarea realităților istorice. Iar lectura într-una din pauzele luate la pescuit prin Delta Dunării, în care îți poți închipui realitățile descrise altă dată în ghidurile occidentale de călătorie sau în romanele lui Panait Istrati, îți poate conferi o transpunere într-o lume de mult apusă. Acest lucru se datorează lungilor pasaje din descrierile peregrinilor aflați în trecere pe la Dunărea de Jos și utilizării, pe alocuri, pe lângă stilul științific al celui beletristic.

Cristian CONSTANTIN*

* Masterand anul al II-lea, specializarea *Spațiul Românesc între Orient și Occident*, la Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie de la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.